

ks. Tomasz Białobrzeski
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095 n. 2 KPK)
w świetle wyroku Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej
w Hiszpanii c. Ponce Gallén z dnia 25 marca 2007 r.**

Treść: 1. Stan sprawy. 2. Stan prawny. 3. Stan faktyczny. 4. Rozstrzygnięcie. 5. Komentarz

---

1. Stan sprawy

Strony poznały się, gdy powódka miała 16., a pozwany 22. lata¹. Niedługo potem zaczęli się spotykać. Ich wzajemna relacja była burzliwa. Powódka zerwała z pozwanym, ponieważ miał on złe towarzystwo, nadużywał alkoholu i brał narkotyki. Po jakimś czasie strony pojednały się ze sobą, ale spotykały się tylko sporadycznie. Ponownie się rozstali, z tych samych motywów, co poprzednio. W niedługim czasie powódka zorientowała się, że jest w ciąży i czuła się zobowiązana zawrzeć małżeństwo z pozwanym. Strony pobrały się 22 grudnia 1990 roku. Ze związku posiadają dwoje dzieci. Ich pożycie małżeńskie trwało siedem lat. Po rozpadzie związku kobieta wniosła do sądu cywilnego pozew o separację².

---

¹ Wyrok został opublikowany w hiszpańskim portalu internetowym „El derecho” (<http://www.elderecho.com>), pod sygnaturą EDJ 2007/15185 (dalej cytowany jako DEC. C. PONCE GALLÉN, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 1, s. 1.

² Por. TAMŻE, n. 1, s. 1.

Dnia 16 marca 1998 roku kobieta wniosła pozew do sądu kościelnego o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Dekretem z 14 maja 1998 roku skarga została przyjęta do przewodu sądowego. Odpowiadając na pozew w dniu 10 lipca 1998 roku, mężczyzna sprzeciwił się przedłożonej prośbie powódki i zadeklarował czynny udział w procesie.

Dekretem z 4 września 1998 roku ustalono następującą formułę wątpliwości w brzmieniu: „Czy wiadomo o nieważności małżeństwa zawartego pomiędzy ... z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego lub wolności wewnętrznej i/lub niezdolności do podjęcia-wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich w momencie jego zawierania, obydwaj tytuły u obojga małżonków lub jednego z nich”³.

Instrukcję sprawy zarządził dekretem z 14 października 1998 roku. Swoje pytania do stron i świadków przedłożył obrońca wężła małżeńskiego. Listę świadków zatwierdzono dekretem w dniu 25 listopada 1998 roku. Po przeprowadzeniu etapu dowodowego i publikacji akt, dekretem z 20 października 1999 roku, zamknięto postępowanie dowodowe. Obrońca wężła małżeńskiego w swoich uwagach sprzeciwił się orzeczeniu nieważności małżeństwa. Adwokaci stron złożyli w sprawie głosy obrończe. Trybunał pierwszej instancji wydał wyrok dnia 18 lutego 2000 roku odpowiadając negatywnie na wszystkie tytuły rozpatrywane w sprawie⁴.

Dnia 1 marca 2000 roku kobieta złożyła apelację od wyroku sądu pierwszej instancji do Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii. Adwokat powódki wniósł 28 lutego 2000 roku prośbę o dodanie nowego tytułu nieważności. Na sesji sądu w dniu 8 lutego 2001 roku ustanowiono skład sędziowski dla drugiej instancji.

---

³ „Si consta o no, en el caso, de la nulidad del matrimonio celebrado entre... por causa de grave defecto de discreción de juicio o libertad interna y/o, incapacidad para asumir-cumplir obligaciones esenciales del matrimonio, ambos capítulos en ambos contrayentes o en cualquiera de ellos, al momento de contraer”. TAMŻE, n. 2, s. 1.

⁴ Por. TAMŻE.

Równocześnie zarządzono, aby przekazać kopie dokumentów stronie pozwanej i obrońcy węzła małżeńskiego⁵.

Dekretem z 28 lutego 2002 roku ustalono formułę wątpliwości w następującym brzmieniu: „W drugiej instancji: Czy należy zatwierdzić, czy zmienić wyrok sądu metropolitalnego w ... z dnia 18 lutego 2000 roku, w którym orzeczono, że nie udowodniono nieważności małżeństwa ani z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego lub braku wolności wewnętrznej stron, ani z tytułu niezdolności obu stron do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. W pierwszej instancji: Czy wiadomo o nieważności małżeństwa z tytułu bojaźni szacunkowej po stronie powódki”⁶.

Powódka wskazała nowe dowody pismem z dnia 3 listopada 2003 roku, które dopuszczono dekretem wydanym 12 listopada 2003 roku. W dniu 28 października 2004 roku powódka powiadomiła sąd o zmianie adwokata. Równocześnie złożyła prośbę o poszerzenie zebranego materiału o nowy dowód. Po wysłuchaniu opinii obrońcy węzła małżeńskiego, dekretem z 1 grudnia 2004 roku, sąd dopuścił ten dowód.

Pismem z 17 marca 2005 roku powódka wystąpiła z prośbą, aby nie sporządzać opinii psychologicznej o pozwanym w drugiej instancji. Sąd rozpatrzył pozytywnie jej prośbę dekretem z 31 marca 2005 roku. Po uzupełnieniu materiału dowodowego, dekretem z 31 maja 2005 roku, zarządzono publikację akt. Postępowanie dowodowe zamknięto 13 czerwca 2005 roku.

Adwokat powódki zgłosił swoje uwagi pismem z dnia 30 czerwca 2005 roku. Obrońca węzła małżeńskiego przedłożył swoje *animadversiones* 15 września tegoż roku. Adwokat w dniu 28 sierpnia 2005 roku

---

⁵ Por. TAMŻE, n. 3, s. 2.

⁶ „Como en segunda instancia: Si se ha de confirmar o reformar la sentencia del Arzobispado de... de fecha 18 de febrero de 2000, en cuanto declara que no consta la nulidad de este matrimonio, ni por causa de grave defecto de discreción de juicio o falta de libertad interna en los contrayentes, ni por causa de incapacidad de los mismos para asumir las obligaciones esenciales del matrimonio. Como en primera instancia: Si consta o no la nulidad de este matrimonio por el capitulo de miedo reverencial sufrido por la esposa”. TAMŻE.

dołączył do akt głos obrończy. Następnie przekazano akta spraw sędziom do wyrokowania.

Trybuna Roty Rzymskiej, wyrokiem z 11 października 2005 roku, orzekł, że w drugiej instancji udowodniono nieważność małżeństwa ... z tytułu braku rozeznania oceniającego po stronie powódki. W odniesieniu do pozostałych tytułów rozpatrywanych w drugiej instancji zapadł wyrok negatywny⁷. W tym, co dotyczy tytułu rozpatrywanego w pierwszej instancji (bojaźń szacunkowa po stronie powódki) zapadło negatywne orzeczenie⁸.

Akta sprawy przekazano w Trybunale Roty Hiszpańskiej do rozpatrzenia w kolejnej instancji. Dnia 24 marca 2006 roku wyznaczono nowy turnus. Dekretem z 8 marca 2006 roku ustalono formułę wątpliwości w brzmieniu: „W trzeciej instancji: Czy należy zatwierdzić, czy zmienić wyrok poprzedniego turnusu rotalnego w sprawie małżeństwa ..., z dnia 11 października 2005 roku, w którym orzeczono nieważność małżeństwa z powodu wady zgody małżeńskiej, z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego po stronie kobiety. W drugiej instancji, jako apelację i w charakterze subsydiarnym tytuł: Czy należy zatwierdzić, czy zmienić wyrok poprzedniego turnusu rotalnego w sprawie małżeństwa ..., z dnia 11 października 2005 roku, w którym orzeczono, iż nie udowodniono nieważności małżeństwa z tytułu bojaźni szacunkowej po stronie kobiety”⁹.

---

⁷ Za nieudowodnione sędziowie uznali następujące tytuły: poważny brak rozeznania oceniającego po stronie pozwanego; niezdolność natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich przez powódkę; niezdolność natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich przez pozwanego. Por. TAMŻE.

⁸ Por. TAMŻE.

⁹ „Como en Tercera Instancia: Si se ha de confirmar o reformar la sentencia del Anterior Turno Rotal en la causa de nulidad de matrimonio ..., de fecha 11 de octubre de 2005, en cuanto declara que sí consta la nulidad de este matrimonio por defecto de consentimiento matrimonial, por grave defecto de discreción de juicio por parte de la esposa. Como apelación y con carácter subsidiario, y en segunda instancia: Si se ha de confirmar o reformar la sentencia del Anterior Turno Rotal en la causa de nulidad de matrimonio ..., de fecha 11 de octubre de 2005, en cuanto declara

W trzeciej instancji adwokat w imieniu powódki, pismem z dnia 26 maja 2006 roku, zaakceptował ustaloną formułę wątpliwości i złożył prośbę, aby sędziowie wyrokowali w oparciu o materiał zgromadzony w drugiej instancji procesu. W związku z tym, dekretem z 30 maja 2006 roku, zamknięto postępowanie dowodowe. Adwokat strony powodowej złożył swoje uwagi. Dnia 2 czerwca 2006 roku obrońca węzła małżeńskiego przedstawił swoje *animadversiones*, na które odpowiedział adwokat powódki w dniu 2 września 2006 roku. Akta sprawy zostały przekazane sędziom do wyrokowania 12 września tegoż roku¹⁰.

2. Stan prawny

W części *in iure* wyroku ponens odniósł się do następujących zagadnień: poważny brak rozeznania oceniającego w orzecznictwie Roty Rzymskiej¹¹; treść kan. 1095 n. 2 KPK¹²; zgoda małżeńska¹³; treść prawna pojęcia „przymierze małżeńskie”¹⁴; wolność wewnętrzna¹⁵.

Wśród istotnych elementów rozeznania oceniającego osoby ponens, odwołując się do doktryny, wymienia dojrzałość wolitywną, która pozwala na swobodne podejmowanie decyzji. Wolnego wyboru nie mogą determinować negatywne elementy, które wpływając na wolę osoby skutkują jej wadą. Negatywne czynniki mogą mieć swoje źródło nie tylko w elementach zewnętrznych powodujących przymus, ale także w elementach wewnętrznych pozbawiających możliwości dokonania swobodnego wyboru¹⁶.

---

que no consta la nulidad de este matrimonio por temor reverencial padecido por la esposa⁹. TAMŻE, n. 4, s. 2.

¹⁰ Por. TAMŻE.

¹¹ Por. TAMŻE, n. 5, s. 2-3.

¹² Por. TAMŻE, n. 6, s. 3.

¹³ Por. TAMŻE, n. 7, s. 3.

¹⁴ Por. TAMŻE, n. 8, s. 3.

¹⁵ Por. TAMŻE, n. 9, s. 3-4.

¹⁶ Por. TAMŻE, n. 5, s. 2.

Orzecznictwo sądów, identycznie jak doktryna, kontynuuje Ponce Gallén, uznaje istnienie wad zgody małżeńskiej, które pochodzą bezpośrednio z aktu woli. W tym znaczeniu uznaje się za niezdolną osobę, która pomimo używania rozumu nie może wyrazić aktu woli, poprzez który powstaje małżeństwo, ponieważ nie posiada ona wolności umożliwiającej dokonanie wolnego wyboru. Bez tej wolności nie można mówić o prawdziwym akcie ludzkim. Nie wystarczy udowodnić, że dana osoba działała pod wpływem negatywnych impulsów wewnętrznych, ale konieczne jest również wykazanie, że nie miała ona możliwości, aby im się przeciwstawić¹⁷.

W dalszej części redaktor orzeczenia odwołuje się do treści kan. 1095 n. 2 KPK. Ustawodawca w wymienionej normie prawnej podkreśla, że brak rozeznania oceniającego musi występować w poważnym stopniu i dotyczyć istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przyjmowanych i przekazywanych. Kościół wyjaśnia: „Głęboka wspólnota życia i miłości małżeńskiej ustanowiona przez Stwórcę i unormowana Jego prawami, zawiązuje się przez przymierze małżeńskie, czyli przez nieodwołalną osobistą zgodę. W ten sposób aktem osobowym, przez który małżonkowie wzajemnie się sobie oddają i przyjmują, powstaje z woli Bożej instytucja trwała także wobec społeczeństwa”¹⁸.

Kolejnym zagadnieniem na którym skupia swoją uwagę ponens jest zgoda małżeńska. Nieodwołalna i osobista zgoda jest aktem ludzkim, poprzez który małżonkowie ustanawiają między sobą przymierze małżeńskie. Nauczanie Soboru Watykańskiego II stanowi inspirację dla obowiązujących obecnie przepisów prawa kanonicznego w zakresie zgody małżeńskiej. W sposób szczególny jest to widoczne w treści kan. 1057 KPK: „§1. Małżeństwo stwarza zgoda stron między osobami

---

¹⁷ Por. tamże, n. 5, s. 2-3; por. DEC. C. DI JORDI z 19.12.1961, RRDec. 53 (1961), s. 610-620; por. DEC. C. BONET z 18.12.1967, RRDec. 59 (1967), s. 856-862; por. DEC. C. BEJAN z 7.02.1968, RRDec. 60 (1968), s. 65-76; por. DEC. C. ANNÉ z 31.01.1970, RRDec. 62 (1970), s. 97-111; por. DEC. C. EWERS z 27.05.1972, RRDec. 64 (1972), s. 329-339; por. DEC. C. DAVINO z 12.12.1974, RRDec. 66 (1974), s. 781-788.

¹⁸ GAUDIUM ES SPES, n. 48; por. DEC. C. PONCE GALLÉN, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 6, s. 3.

prawnie do tego zdolnymi, wyrażona zgodnie z prawem, której nie może uzupełnić żadna ludzka władza. §2. Zgoda małżeńska jest aktem woli, którym mężczyzna i kobieta w nieodwołalnym przymierzu wzajemnie się sobie oddają i przyjmują w celu stworzenia małżeństwa”¹⁹.

Treść prawna pojęcia „przymierze małżeńskie” jest w następnym punkcie przedmiotem rozważań Ponce Gallén. Definicja została zawarta w kan. 1055 §1: „Małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia, skierowaną ze swej natury do dobra małżonków oraz do zrodzenia i wychowania potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu”²⁰.

Zgoda małżeńska, jako akt woli, musi być podjęta świadomie i dobrowolnie oraz bazować na dojrzałości intelektualnej i wolitywnej człowieka. Dojrzałość intelektualna wymaga od osoby zawierającej małżeństwo nie tylko zdolności spekulatywnego myślenia, ale także zdolności poznania praktycznego, które wyraża się w działaniu. Takie kryterium ustanowił św. Tomasz z Akwinu: „Secundum hoc autem differunt intellectus speculativus et practicus. Nam intellectus speculativus est, qui quod apprehendit, non ordinat ad opus, sed ad solam veritatis considerationem, practicus vero intellectus dicitur, qui hoc quod apprehendit, ordinat ad opus”²¹. Stosując to stwierdzenie do zgody małżeńskiej ponens stwierdza, że poznanie praktyczne zakłada proste oszacowanie obiektu poznanego w spekulatywnym myśleniu. To praktyczne poznanie realizuje się we wzajemnym oddaniu i przyjęciu małżonków, nieodwołalnym i wiernym, we wspólnocie całego życia i miłości, które są skierowane na dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa. Ten osąd praktyczny podpowiadający człowiekowi co wybrać w konkretnej sytuacji zakłada także

---

¹⁹ Por. DEC. C. PONCE GALLÉN, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 7, s. 3.

²⁰ Por. DEC. C. PONCE GALLÉN, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 8, s. 3.

²¹ SUMMA THEOLOGIAE I q. 79 art. 11. „A właśnie w tym tkwi różnica między myślą spekulatywną a praktyczną. Bowiem pierwsza tego, co poznaje, nie skierowuje do działania, a tylko do samego rozważania prawdy; zaś druga, to co pozna, skierowuje do działania”. ŚW. TOMASZ Z AKWINU, *Suma Teologiczna*, t. 6, Człowiek, P. BEŁCH (przełożył i objaśnieniami zaopatrzył), wyd. 2, London 1980, s. 79.

odniesienie do przyszłości, ponieważ dotyczy wspólnoty całego życia, która to wspólnota jest nierozzerwalna i nieodwołalna.

Oprócz tej dojrzałości poznania lub inteligencji, akt zgody wymaga również dojrzałości woli lub zdolności do wyboru, co zakłada zarówno wolność działania (tzn. wolność wykonywania określonego działania, jak i niewykonywania go), jaki i wolność rozróżnienia (tzn. zdolność/możliwość wyboru jednego lub drugiego obiektu, spośród kilku możliwych i różnorodnych). Stąd w opinii ponensa wynika, że „ad maturitatem voluntatis non sufficit tantum libertas exercitii, id est contrahendi vel non contrahendi, sed prorsus necessaria est libertas specificationis, obiecto consensus proportionata, quae contrahentem capacem reddat eligendi id, quod obiectum formale consensus constituit”²².

Temat wolności wewnętrznej jest ostatnim, przy którym zatrzymał się Ponce Gallén w referowanym wyroku. Jak zauważył, w zgodzie małżeńskiej należy wskazać m.in. wolność wewnętrzną, która jest jednym z elementów koniecznego i proporcjonalnego rozeznania oceniającego. Jest niezbędna, aby rzeczywiście zaistniał akt prawdziwie ludzki, który musi być proporcjonalny do rangi oraz znaczenia osobistego i społecznego jakie ma zgoda małżeńska. Nie byłoby poprawne rozdzielenie wolności wewnętrznej od zdolności rozeznania oceniającego i traktowanie jej tylko jako wadę zgody małżeńskiej przeciwstawną do zdolności do rozróżniania wartości.

Należy przyjąć, kontynuuje ponens, że w wielu sytuacjach, z uwagi na złożoność osoby ludzkiej i różnorodności sytuacji, których doświadcza człowiek, nie jest łatwo wskazać granicę pomiędzy brakiem koniecznej wolności wewnętrznej, a przymusem zewnętrznym wywołującym wewnętrzne impulsy, którym nie można się przeciwstawić. Otworzyło to drogę do rozumienia wolności wewnętrznej jako wady zgody małżeńskiej. W niektórych sytuacjach, osoba doświadcza ograniczenia swojej zdolności dokonania wyboru przez czynniki

---

²² DEC. C. STANKIEWICZ z 31.05.1979, RRDec. 71 (1979), n. 4, s. 308.

wewnętrzne²³, przez czynniki zewnętrzne²⁴ lub przez czynniki mieszanego typu. Wobec tego, trudno jest w praktyce określić granicę braku wolności wewnętrznej lub zewnętrznej. Doktryna kanonistyczna pogłębia analizę tych czynników, ze względu na różnorodność ich form i przyczyn.

W ocenie ponensa, nie zawsze jest łatwo ustalić, w jakim stopniu presja rodziny lub środowiska wywiera wpływ na osobowość konkretnego człowieka. Wywierana presja może poważnie determinować wolę niezbędną w wyborze fundamentalnej opcji, jaką jest małżeństwo. Brak wymaganej wolności może również wynikać z niezdolności osoby do autodeterminacji. Danej osobie może zabraknąć siły, aby przeciwstawić się temu, co na ślepo i od wewnątrz się narzuca²⁵.

Chociaż wynik jest taki sam – brak wolności, a w konsekwencji zgoda małżeńska obarczona wadą – to z prawnego punktu widzenia nie jest to ta sama rzeczywistość. Ten, kto godzi się ze strachu, wyraża zgodę małżeńską. Jednak ta zgoda na skutek przymusu lub groźby oraz na mocy prawa i prawnej ochrony wolności, może być uznana za niewystarczającą, aby osiągnąć skutki prawne. Natomiast ten, kto godzi się na małżeństwo bez zdolności do autodeterminacji, nie wykonuje aktu ludzkiego i w konsekwencji zgoda małżeńska nie istnieje. Dzieje się tak dlatego, że psychologiczny proces aktu ludzkiego został głęboko wypaczony. W konsekwencji nie ma aktu ludzkiego, który jest dokonany w sposób wolny i świadomy²⁶.

3. Stan faktyczny

Obróńca węzła małżeńskiego w trzeciej instancji, nie sprzeciwił się zatwierdzeniu wyroku wydanego przez poprzedni turnus rotalny.

---

²³ Niewłaściwie ukształtowana osobowość; impulsy, które popychają do nieprzeдуманego działania. Por. DEC. C. PONCE GALLÉN, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 9, s. 3.

²⁴ Groźby, przymusy, naciski wywierane z zewnątrz. Por. TAMŻE.

²⁵ Por. TAMŻE.

²⁶ Por. TAMŻE, n. 9, s. 4.

W odniesieniu do procesu prowadzonego w pierwszej instancji ponens zwrócił uwagę na rozbieżności w materiale dowodowym oraz na opinię biegłego psychologa.

Trybunał pierwszej instancji w wyroku podkreślił trudności we właściwej ocenie materiału dowodowego. Wyniknęły one z odmiennych zeznań stron i świadków. W wyroku pierwszej instancji stwierdzono, że zeznania strony powodowej i świadków przez nią wskazanych są rozbieżne, a w niektórych kwestiach nawet sprzeczne z zeznaniami drugiej strony i jej świadków. Zrodziło to wątpliwości dotyczące wiarygodności i prawdomówności zeznających²⁷.

Wiele uwagi ponens poświęcił opinii psychologicznej z pierwszej instancji. Biegły zdiagnozował u kobiety zaburzenia w postaci osobowości narcystycznej (F60.8, ICD-10) i histrionizmu (F60.4, ICD-10), występujące aktualnie. W oparciu o analizę akt sprawy biegły stwierdził, że wskazane zaburzenia osobowości mogły występować u powódki w okresie, kiedy zawierała ona związek małżeński. Ponadto w swojej opinii biegły zwrócił uwagę na następujące okoliczności, w jakich znajdowała się wówczas kobieta: poczucie osamotnienia w czasie ciąży, przekonania religijne, młody wiek, obiekcje rodziców wobec jej narzeczonego, jej środowisko społeczno-kulturowe. Zdaniem biegłego mogły one spowodować poczucie wewnętrznego lęku i duży stres psychospołeczny. W konsekwencji doprowadziło to do tego, że kobieta zawierała małżeństwo, aby uwolnić się od wewnętrznego poczucia cierpienia i lęku.

Biegły stwierdził, że niektóre cechy psychologicznego profilu kobiety, takie jak zaburzenia osobowości, są najczęściej przewlekłe i mogły już występować w okresie zawierania przez nią małżeństwa. Obecne cechy zaburzonej osobowości kobiety mogły stanowić odbicie jej wewnętrznego stanu z tamtego okresu. Zdaniem biegłego pojęcie „dojrzałość/niedojrzałość” ma charakter ewolucyjny i odnosi się do konkretnego wieku. Jest trudne do określenia, czy stopień dojrzałości dotyczący konkretnego etapu rozwoju osoby był adekwatny do jej wieku. Ponens nie w pełni zgadza się z ostatnim stwierdzeniem

---

²⁷ Por. TAMŻE, n. 10, s. 4.

biegłego. Zdaniem Ponce Gallén niezajomość zachowania osoby w konkretnych okolicznościach nie pozwala określić jej stopnia dojrzałości. Skoro jednak mamy do czynienia ze stroną procesową i w oparciu o akta sprawy znamy sposób jej działania w konkretnych okolicznościach, to na tej podstawie można określić jej stopień dojrzałości w danym okresie.

W swojej opinii biegły stwierdza, że w przypadku powódki nie występował całkowity brak oceny, rozróżnienia, rozeznania, co do istotnych obowiązków małżeńskich. Mógł istnieć jedynie ubytek, niedostatek rozeznania oceniającego wynikający z presji społecznej i stanu psychicznego obu stron. W oparciu o wcześniejsze wywody biegłego ponens nie jest zdziwiony takim jego wnioskiem, ale się z nim nie zgadza. W konkluzji biegły stwierdził, że w momencie zawierania małżeństwa każda ze stron przechodziła przez zmienne stany dojrzałości, różne od właściwej dla ich wieku. Zdolność obojga do stworzenia wzajemnej więzi była ograniczona.

Zdaniem ponensa opinia biegłego psychologa, w odniesieniu do kobiety, nie jest jednoznaczna w tym co dotyczy braku wolności wewnętrznej w zakresie rozeznania istotnych obowiązków małżeńskich. Ponce Gallén uważa, że w pierwszej instancji należało uzupełnić materiał dowodowy w tym zakresie i zwrócić się o opinię do innego biegłego sądowego.

Komentując sprawę w drugiej instancji ponens skoncentrował się głównie na zeznaniach stron i świadków. Uzupełnienie materiału dowodowego i jego analiza pozwoliły sędziom drugiej instancji wyjaśnić wątpliwości, które zostały wyrażone w wyroku pierwszej instancji. Ponadto w drugiej instancji udało się ustalić przyczyny rozbieżnych zeznań stron i świadków złożonych w poprzedniej instancji. Wynikały one z wzajemnej niechęci stron, które w tym samym czasie prowadziły sprawę rozwodową w sądzie cywilnym. Ponadto w skardze powodowej złożonej w sądzie pierwszej instancji były zawarte treści, z którymi nie zgadzał się pozwany.

W procesie w drugiej instancji dwukrotnie przesłuchano powódkę. Ponownie przesłuchano również pozwanego, trzech nowych świadków oraz sporządzono nowe opinie psychologiczne. Do akt dołączono

również opinię psychiatryczną ordynatora Poradni Zdrowia Psychicznego działającej przy szpitalu w miejscowości N.

Ponens odwołał się do następujących faktów zawartych w zeznaniach. Z oświadczeń złożonych przez powódkę wynika, że była wychowywana w dobrej atmosferze rodzinnej, otrzymała religijną edukację, jej dzieciństwo i dorastanie przebiegało normalnie. Natomiast okres wczesnej młodości był konfliktowy. Była pod dużym wpływem swojej matki. Swojemu ojcu, którego cechował autorytaryzm, powódka się przeciwstawiała. W wieku szesnastu lat poznała i związała się z pozwanym. Ich narzeczeństwo było konfliktowe, z wieloma przykrościami, rozstaniem i powrotami. Po ostatnim rozstaniu okazało się, że kobieta była w ciąży. Strony nigdy wcześniej nie planowały zawarcia małżeństwa. Na fakt ciąży powódka zareagowała niezadowolaniem i niechęcią. Przeżywała obawy i lęk przed nową sytuacją w jakiej się znalazła oraz przed reakcją swoich rodziców. Na kształtowanie się zgody małżeńskiej kobiety miał również wpływ pozwany, który po informacji o ciąży od razu zaczął nalegać na zawarcie związku. Powódka była przeciwna tym planom, ponieważ nie kochała pozwanego i chciała samotnie wychować dziecko. Matka kobiety nie przyszła jej z pomocą w tym czasie. Kierując się religijnymi przekonaniem, jako jedyne rozwiązanie w tej sytuacji matka widziała zawarcie małżeństwa. Jej zdaniem należało przygotować ceremonię ślubną i wesele, zanim poinformuje się ojca powódki o ciąży. Ten, zorientowawszy się wcześniej, zadzwonił do znajomego księdza i poprosił go o pomoc w szybkiej organizacji zaślubin. Pomimo tych wszystkich planów powódka wielokrotnie powtarzała swojej matce, że nie chce wychodzić za pozwanego. Ostatni raz miało to miejsce wieczorem w przeddzień ślubu. Wtedy jej matka odpowiedziała, że byłoby dla niej wielką przykrością odwołanie wszystkiego i urodzenie przez córkę panińskiego dziecka. Ponens wskazuje, że powódka w sposób jasny i wyraźny komunikowała swój sprzeciw, ale ostatecznie skapitulowała i zawarła związek małżeński z pozwanym, choć tego nie chciała²⁸.

---

²⁸ Por. TAMŻE, n. 11, s. 5.

Podczas drugiego przesłuchania powódka podała fakty ze swojej młodości, którą wcześniej określiła jako konfliktową. Zaznaczyła, że nigdy nie uważała pozwanego za swojego narzeczonego, choć któregoś razu uciekła z nim na trzy dni z domu. Reakcję swojej matki na to wydarzenie określiła jako gwałtowną i porywczą. Zeznała, czego nie było w poprzednich oświadczeniach, że rodzice obu stron spotkali się sami bez stron i ustalili datę oraz miejsce ich ślubu. Powódka została wysłana przez swoich rodziców do innego miasta. Wszystkie przygotowania do ślubu i wesela działały się poza nią. Jej matka chodziła nawet na przymiarki sukni ślubnej. Wszystko działo się dlatego, aby ciąży powódki nie wywołała skandalu w jej środowisku. W dniu ślubu kobieta płacząc mówiła do swojej matki, że działa wbrew sobie, ze względu na swojego ojca. Tym samym – w opinii ponensa – wyraziła wolę przeciwną zgodzie małżeńskiej. Swoim zachowaniem musiała stwarzać pozory normalności, choć w rzeczywistości była przeciwna temu wszystkiemu, co robiła.

Pozwany, podczas przesłuchania w drugiej instancji wyjaśnił, że w poprzednim procesie składał zeznania pod wpływem wielkiej złości względem powódki, z powodu cywilnego procesu rozwodowego, procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa w pierwszej instancji oraz tego, co twierdziła powódka, a z czym on się nie zgadzał.

Zeznania rodziców kobiety potwierdzają fakty i okoliczności towarzyszące okresowi przedślubnemu oraz zawieraniu małżeństwa przez strony. Rodzice potwierdzają, że powódka nie chciała zenić się z pozwanym, ponieważ go nie kochała. Przyznają, że gdy dowiedzieli się o ciąży, nie widzieli dla córki innej możliwości, jak tylko zawarcie małżeństwa.

Matka powódki potwierdziła zeznania córki i swojego męża w tym, co dotyczyło jej konfliktowości w okresie dorastania, następstw jakie wywołała w rodzinie jej ciąży, bojaźni powódki wobec swojego ojca. Matka kobiety przyznaje, że razem z mężem wywierali na córkę psychiczny nacisk, uważając że powinna wyjść za pozwanego, choć wiedzieli o jej niechęci. Zeznająca potwierdza, że ojciec kobiety chciał szybkiego ślubu, zawartego o godzinie siódmej rano. W tym celu

zadzwoił do znajomego księdza i poprosił o pomoc w szybkim załatwieniu formalności.

Ojciec powódki sam o sobie zeznał, że jest osobą bardzo srogą, o gwałtownym i wybuchowym charakterze. Widząc zachowanie córki zaprowadził ją do psychologa. Potwierdza, że powódka ma histrioniczne zaburzenia osobowości. Wiadomość o ciąży była dla niego ogromnym zaskoczeniem. Pod wpływem obawy o zniesławienie w swoim środowisku, jedynym rozwiązaniem jakie widział w tej sytuacji, było zawarcie przez powódkę małżeństwa kanonicznego. Nie pozostawił jej innej możliwości. W zeznaniu podkreślił, że powódka miała siedemnaście lat, gdy zaszła w ciążę; nie posiadała samodzielności finansowej; gdyby nie ciąża, to strony nie zawarłyby związku małżeńskiego. Przyznał, że to on podjął decyzję o ślubie stron. Wszystkimi przygotowaniem zajmowała się matka powódki, do tego stopnia, że chodziła nawet za powódkę na przymiarce sukni ślubnej. Opowiedział, że w ich dalszej rodzinie była podobna sytuacja i powódka zadzwoniła do krewnej, radząc jej, aby nie wychodziła za mąż.

Inny świadek, kobieta niespokrewniona ze stronami, potwierdziła główne fakty z zeznań powódki i niektóre z zeznań jej rodziców²⁹.

Do akt sprawy dołączono również opinię psychiatryczną ordynatora³⁰ Poradni Zdrowia Psychicznego działającej przy szpitalu w miejscowości N. Psychiatra potwierdza, że powódka w okresie studiów doświadczyła kryzysu nerwowego połączonego z utratą przytomności. On towarzyszył jej podczas pobytu w szpitalu w miejscowości N., gdzie zdiagnozowano histrioniczne zaburzenie osobowości „F. 60,4, 301.50 DSM-IV TR”³¹. W ocenie ponensa, większy walor dowodowy, niż przedłożona opinia, miałaby kserokopia epikryzy lekarza, który opiekował się powódką podczas pobytu w szpitalu.

W aktach sprawy znajduje się również prywatna opinia psychologiczna o powódce, przygotowana przez doktora psychologii D. w dniu

---

²⁹ Por. TAMŻE.

³⁰ Wskazany ordynator jest wujkiem powódki. Por. TAMŻE, n. 12, s. 6.

³¹ TAMŻE.

8 października 2004 roku. Psycholog stwierdził, że kobieta w okresie zawierania małżeństwa była niedojrzała psychicznie i emocjonalnie, miała osobowość asteniczną, lękliwą i zależną, doświadczała przejściowej nerwicy reaktywnej. Wszystko to było w takim stopniu nasilenia, że w poważny sposób wpłynęło na jej psychiczną zdolność do podjęcia wolnej decyzji o zawarciu małżeństwa. Zdaniem ponensa opinia ta pozwala wnioskować o możliwych anomaliach psychicznych u powódki w momencie wyrażania zgody małżeńskiej. Moc dowodowa tej prywatnej opinii jest jednak zależna od tego, co jest zawarte w opinii psychologicznej sporządzonej przez biegłego Trybunału Roty³².

Opinia biegłego Trybunału Roty została sporządzona w oparciu o badanie psychologiczne powódki oraz akta sprawy. Na tej podstawie psycholog zdiagnozował, że powódka zawierając małżeństwo znajdowała się w stanie niestabilności psychicznej, która poważnie wpłynęła na jej zachowanie i decyzję. Niestabilność ta była wynikiem poważnej niedojrzałości psychiczno-emocjonalnej, u źródeł której leżał brak stabilizacji powódki w środowisku rodzinnym, szkolnym i społecznym. Z psychologicznego punktu widzenia, jedyną motywacją powódki do zawarcia małżeństwa była zależność, bojaźń oraz szacunek dla rodziców. Nie mogła się ona przeciwstawić rodzicom i ich zdecydowanej postawie, choć mówiła im o tym, co przeżywa. Dodatkowy wpływ na powódkę miał aspekt społeczny i religijny³³.

W ocenie sędziów turnusu w drugiej instancji strony oraz zebrany materiał dowodowy można uznać za wiarygodne. Zebrane dowody, tj. zeznania i dokumenty, wzajemnie się uzupełniają i pozwalają osiągnąć pewność moralną. W swojej decyzji sędziowie zwrócili szczególnie uwagę na następujące fakty: zaburzona osobowość powódki; strony nie planowały wiązać się ze sobą w małżeństwie; nieplanowana ciąża siedemnastoletniej wówczas powódki; jej zależność od matki i autorytarna postawa ojca; kobieta czuła się zmuszona do zawarcia małżeństwa, którego nie chciała; planowała samotnie wychować

---

³² Por. TAMŻE.

³³ Por. TAMŻE, n. 13, s. 6.

dziecko; powódka wyraziła zgodę na małżeństwo, choć nie chciała go zawrzeć. W ocenie sędziów drugiej instancji to wszystko pozwala stwierdzić, że powódka została pozbawiona wolnej woli w możliwości dokonania fundamentalnego wyboru swojego stanu życia. Powódka miała poczucie naruszenia możliwości wyboru, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że jej zgoda małżeńska była dotknięta wadą wynikającą z poważnego braku rozeznana oceniającego. Okoliczności i wydarzenia, które nastąpiły w ciągu dwóch lat po ślubie są poszlaką potwierdzającą brak planów na wspólne życie w okresie narzeczeństwa oraz zawarcie przez kobietę małżeństwa wbrew sobie i z osobą, której nie kochała³⁴.

4. Rozstrzygnięcie

W ostatniej części wyroku zawarto jego sentencję, w której turnus rotalny w trzeciej instancji orzekł, że udowodniono nieważność małżeństwa ... z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego po stronie kobiety. W odniesieniu do tytułu bojaźni szacunkowej po stronie kobiety sędziowie nie wypowiedzieli się w zakresie jego udowodnienia³⁵.

5. Komentarz

1. Przedstawiony wyrok Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii jest przykładem wnikliwego rozpatrzenia sprawy z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych (kan. 1095 n. 2 KPK). W związku z różnym rozstrzygnięciem sprawy w pierwszej instancji przez sąd metropolitalny w ... i drugiej instancji przez turnus Roty Hiszpańskiej – z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego kobiety – zasła konieczność jej rozpatrzenia przez kolejny turnus rotalny w trzeciej instancji.

---

³⁴ Por. TAMŻE, n. 14, s. 6.

³⁵ Por. TAMŻE, s. 6.

W dowodzeniu sprawy audytorzy skoncentrowali się na tym, aby wyjaśnić istniejące różnice w zeznaniach stron i świadków. Ustalono, że ich przyczyną była wzajemna niechęć stron, tocząca się sprawa rozwodowa oraz sprzeciw mężczyzny wobec treści zawartych w skardze powodowej. Elementem, który został poddany szczegółowej ocenie była wewnętrzna wolność powódki w decyzji na zawarcie związku. W ocenie sędziów powódka, na skutek czynników zewnętrznych i wad swojej osobowości, zawarła związek wbrew własnej woli.

Interesujące w sprawie jest odniesienie ponensa do opinii psychologicznej wykonanej przez biegłego sądowego w pierwszej instancji. Spotkała się ona z jego negatywną weryfikacją. Krytycznie została również oceniona postawa sędziego audytora, który nie wystąpił o nową opinię psychologiczną. Innym elementem zasługującym na uwagę są szczegółowe rozważania Ponce Gallén w części *in iure* wyroku, dotyczące braku rozeznania oceniającego, a w szczególności braku wolności wewnętrznej.

2. W zaprezentowanym orzeczeniu na uwagę zasługuje ilość tytułów przyjętych w sprawie. W pierwszej instancji przyjęto cztery: poważny brak rozeznania oceniającego po obu stronach; niezdolność natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po obu stronach. W drugiej instancji, oprócz wymienionych tytułów dodano piątą: bojaźń szacunkowa po stronie kobiety. W żadnym kanonie Kodeksu Prawa Kanonicznego ustawodawca nie określa maksymalnej liczby tytułów nieważności, które można prowadzić równocześnie w jednym postępowaniu sądowym³⁶. Rozsądek podpowiada jednak, że ta liczba nie powinna być zbyt duża. Strony procesowe, których znajomość prawa kanonicznego jest powierzchowna, często wskazują kilka tytułów nieważności małżeństwa. Stąd duże znaczenie ma decyzja wikariusza sądowego, który po wysłuchaniu stron i obrońcy węzła małżeńskiego swoim dekretem określa formułę wątpliwości³⁷.

---

³⁶ KPK, kan. 1676 §5: „Formuła wątpliwości winna określić, z jakiego tytułu lub z jakich tytułów zaskarża się ważność małżeństwa”.

³⁷ Por. TAMŻE, kan. 1676 §2.

Najczęściej sprawy w sądach kościelnych są prowadzone z jednego lub dwóch tytułów. Pozwala to sędziom na większą koncentrację uwagi na przyjętych tytułach, niż gdyby było ich np. pięć, tak jak w zaprezentowanym wyroku. W tym miejscu należy podkreślić, że w przypadku wyroku negatywnego strona nie traci prawa, aby wnieść nową sprawę z innego tytułu/ów nieważności małżeństwa. Zbyt szeroki zakres formuły wątpliwości rozprasza uwagę zaangażowanych w proces i rodzi trudności m.in. w zbieraniu materiału dowodowego³⁸, redagowaniu uwag przez obrońcę węzła małżeńskiego, sporządzeniu głosu obrończego, wreszcie przy wyrokowaniu i zredagowaniu wyroku.

3. Ważnym zagadnieniem, niestety często pomijanym w określaniu formuły wątpliwości w procesach, jest kompatybilność tytułów nieważności małżeństwa³⁹. W referowanym wyroku mamy do czynienia z zestawieniem tytułów braku rozeznania oceniającego i niezdolności natury psychicznej u każdej ze stron. Z analizy wyroków Trybunału Roty Rzymskiej dokonanej przez R. Sobańskiego wynika, że różne jest traktowanie kwestii kompatybilności tych dwóch tytułów nieważności małżeństwa. „W niektórych sprawach orzeka się nieważność z powodu braku rozeznania i niezdolności do podjęcia obowiązków małżeńskich. (...) nie brak wyroków rotalnych, w których stwierdziwszy nieważność z braku rozeznania powstrzymuje się od orzekania o niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. Z kolei w innych stwierdziwszy nieudowodniony brak rozeznania orzeczono udowodnioną niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich”⁴⁰.

---

³⁸ „... w postępowaniu dowodowym trzeba baczyć, by żadnego z tytułów nie stracić z oczu, co łatwo może zdarzyć się, gdy jeden z tytułów wydaje się sędziom mocny: uznając dowody nań za wystarczające zaniedbuje się dowody na inne tytuły czy zgoła uznaje je za zbyteczne (co powoduje negatywne orzekanie z tamtych tytułów)”. R. SOBAŃSKI, *Orzekanie nieważności małżeństwa z dwu (lub więcej) tytułów wadliwego konsensu*, *Ius Matrimoniale* 5 (2000), s. 142.

³⁹ Por. TAMŻE.

⁴⁰ Por. TAMŻE, s. 147-148.

Ponce Gallén w referowanym wyroku nie odniósł się do kompatybilności tytułów braku rozeznania oceniającego i niezdolności natury psychicznej⁴¹. Skoncentrował się natomiast na tytułach poważnego braku rozeznania oceniającego oraz przymusie (bojaźń szacunkowa). W jego opinii te dwa tytuły są niekompatybilne. Ten pogląd ponensa znalazł odzwierciedlenie już w sposobie sformułowania formuły wątpliwości w trzeciej instancji. Wyraźnie zaznaczono, że tytuł bojaźni szacunkowej jest rozpatrywany subsydiarnie do tytułu braku rozeznania oceniającego⁴².

W przypadku braku rozeznania oceniającego, powódka zgodziła się na zawarcie małżeństwa bez wymaganej prawem zdolności do autodeterminacji. W tej sytuacji, z powodu braku tej zdolności do autodeterminacji, nie można mówić o wolnym i świadomym akcie ludzkim⁴³. W przypadku przymusu osoba wyrażająca zgodę małżeń-

---

⁴¹ Nie było takiej konieczności, ponieważ w pierwszej instancji żaden z tytułów nie został udowodniony, a w drugiej instancji udowodniony tylko tytuł poważnego braku rozeznania oceniającego u kobiety.

⁴² „Como en Tercera Instancia: Si se ha de confirmar o reformar la sentencia del Anterior Turno Rotal en la causa de nulidad de matrimonio ..., de fecha 11 de octubre de 2005, en cuanto declara que sí consta la nulidad de este matrimonio por defecto de consentimiento matrimonial, por grave defecto de discreción de juicio por parte de la esposa. Como apelación y *con carácter subsidiario*, y en segunda instancia: Si se ha de confirmar o reformar la sentencia del Anterior Turno Rotal en la causa de nulidad de matrimonio ..., de fecha 11 de octubre de 2005, en cuanto declara que no consta la nulidad de este matrimonio por temor reverencial padecido por la esposa”. TAMŻE, n. 4, s. 2.

⁴³ Por. TAMŻE, 25.03.2007, EDJ 2007/15185, n. 9, s. 3-4; por. DEC. C. STANKIEWICZ z 26.03.1990, RRDec. 82 (1990), n. 20-22, s. 234-236; por. DEC. C. ERLEBACH, Ponente. *Novae Aureliae, Nullitatis matrimonii (F. I.)*, P.N. 18.461; por. W. GÓRALSKI, *Poważny brak rozeznania oceniającego co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich (kan. 1095 n. 2 KPK) w świetle wyroku Roty Rzymskiej „coram” Erlebach z 16 października 2008 r.*, *Ius Matrimoniale* 18 (24) (2013), s. 223; por. W. GÓRALSKI, *Gravis defectus discretionis iudicii w opublikowanych wyrokach Roty Rzymskiej z 2005 r. : część I*, *Ius Matrimoniale* 25 (2014) nr 3, s. 65-66; por. W. KRAIŃSKI, *Orzekanie o nieważności małżeństwa w obrębie zgody małżeńskiej wraz z innymi tytułami nieważności małżeństwa w obrębie zgody małżeńskiej w wyrokach Roty Rzymskiej*, *Studia Gdańskie* 27 (2010), s. 225.

ską wzbudza akt ludzki, ponieważ zawierając związek chce się uwolnić od przymusu, poprzez jedyną drogę, jaką jest małżeństwo. Z mocy prawa ta wola jest jednak obarczona wadą i prawnie nieskuteczna.

Niekompatybilność tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego i przymusu znalazła również swoje odzwierciedlenie w rozstrzygnięciu prezentowanej sprawy przez sędziów drugiej instancji. Pierwszy tytuł, poważny brak rozeznania oceniającego u kobiety, uznano za udowodniony. W przypadku przymusu tytuł został uznany za nieudowodniony. W trzeciej instancji natomiast, po pozytywnym wyroku z tytułu *discretio iudicis*, sędziowie odstąpili od wyrokowania z tytułu przymusu.

Grave defect of discretion of judgment concerning (can. 1095 n 2 CCL) under sentence of the Tribunal of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain c. Ponce Gallén of 25 March 2007

Summary

The presented sentence of the Tribunal of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain resolves the case for nullity of marriage in the third instance for grave defect of discretion of judgment concerning on the part of the woman. The parties entered into a marriage in 1990. After seven years, their relationship broke up. In 1998, the woman filed a lawsuit for nullity of marriage. The case was considered in the first instance for the following titles: grave defect of discretion of judgment concerning on both sides of the process (CCL, can. 1095 n 2); inability to assume the essential obligations of marriage for causes of a psychic nature on both sides of the process (CCL, can. 1095 n 3). In 2000, the negative sentence was passed on all the titles mentioned. In the same year, the case went to the Spanish Rote. In the second instance, in addition to the mentioned titles, the fifth was added: awe of esteem on the side of the woman (CCL, can. 1103). In the judgment, which was passed in 2005, the court declared the marriage nullity only for grave defect of discretion of judgment concerning on the part of the woman. In the third instance (2006-2007) this title was also found to be proven.

On the basis of the presented sentence, the question of compatibility of nullity marriage grounds to be considered. In the discussed sentence, it concerned the grounds: grave defect of discretion of judgment concerning

(CCL, can. 1095 n 2) and awe of esteem (CCL, can. 1103). In Ponce Gallén's view, these grounds are incompatible and must be considered in a subsidiary way. In the absence of internal freedom (one of the elements of the discretion of judgment), the judgment of the evaluator does not exist in human act, and thus in marital agreement. In the case of coercion, the person who gives consent to marital induces human act, because by entering into a relationship he wants to be released from coercion, through the only way, which is marriage. By law, however, this will is flawed and legally ineffective.

Słowa kluczowe: nieważność małżeństwa kanonicznego; poważny brak rozeznania oceniającego; Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii.

Key words: the invalidity of canonical marriage; grave defect of discretion of judgment; the Tribunal of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain.

Notka o autorze:

Ks. dr hab. Tomasz Białobrzeski – absolwent Uniwersytetu Nawarry w Hiszpanii, od 2008 roku adiunkt w Katedrze Kanonicznego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, wiceoficjał w Sądzie Biskupim Płockim.